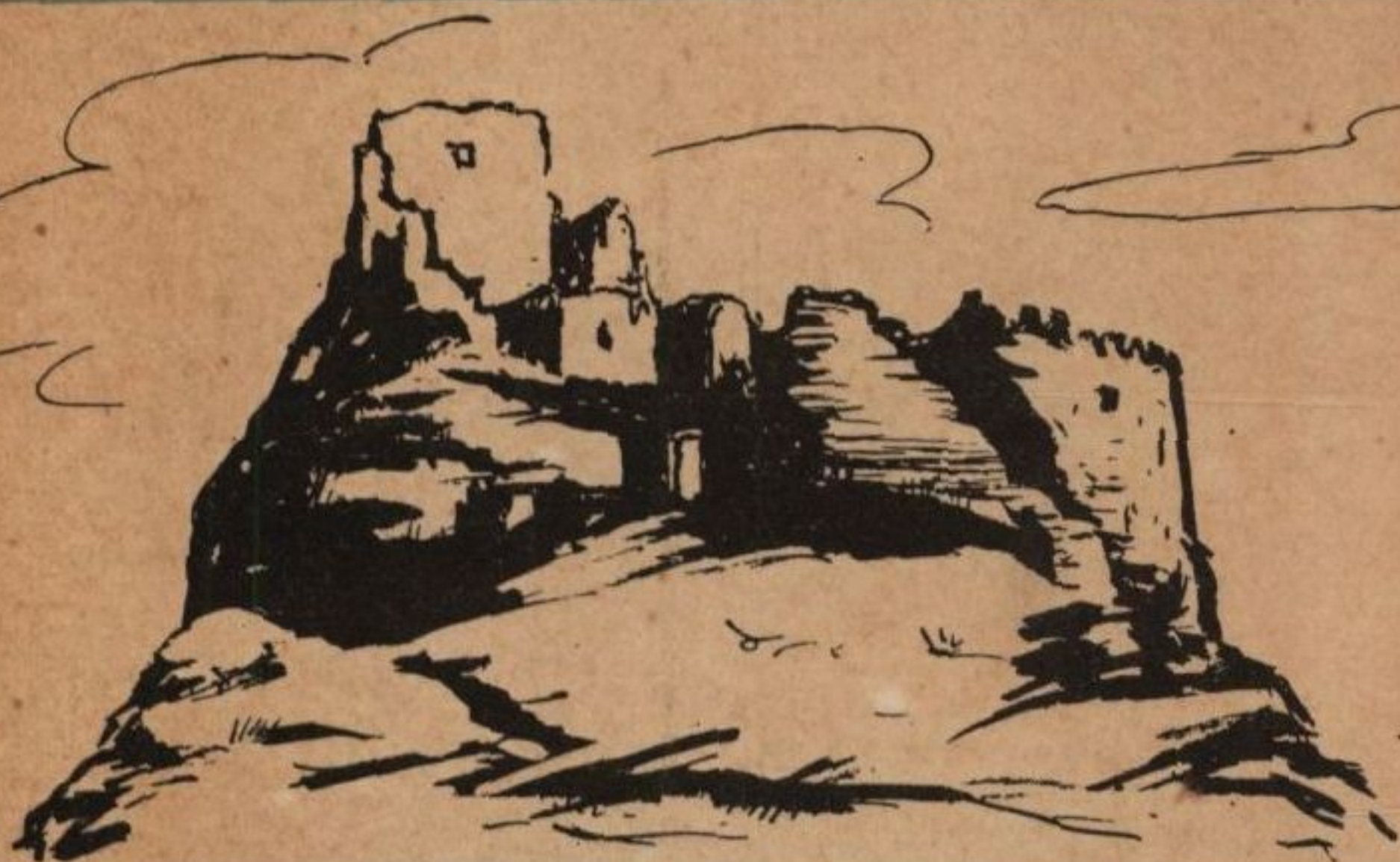

K 82.324
3

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

მ.ი. ნოდია შ.ვ. მშვენიერადე

შეკვაში

614.213(0922)

მ. ი. ნოდია, უ. ვ. მუხომენიძე

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ს უ რ ა მ ი

K 82.324
3

სახელმწიფო გამომცემლობა
„საბჭოთა საქართველო“
თბილისი
1958

წინასიტყვაობა

სურამი კლიმატურ-ბალნეოლოგიური კურორტია. იგი განთქმულია სამკურნალო საშუალო მთის ჰავით და ზაფხულობით მრავალ დამსვენებელს იზიდავს. გასული საუკუნის მეორე ნახევრიდან მას განსაკუთრებით ეტანებიან დამსვენებლები და ავადმყოფები თბილისიდან, ქუთაისიდან, ფოთიდან, ბაქოდან და აგრეთვე საქართველოს და ამიერკავკასიის სხვადასხვა რაიონიდან.

სურამმა, როგორც მალარიის საწინააღმდეგო სადგურმა, თანდათან გაითქვა სახელი განსაკუთრებით 1895 წლიდან — ამიერკავკასიის რკინიგზის სამალარიო პუნქტის დაარსების შემდეგ. უკანასკნელი ათეული წლის განმავლობაში სურამის ძირითად ბუნებრივ სამკურნალო ფაქტორს — ჰავას შემატა აქ შორეული წარსულიდან ცნობილი გოგირდის მინერალური წყლების ორგანიზებული გამოყენება და იგი კლიმატურ-ბალნეოლოგიურ კურორტად გადაიქცა. ამან ხელი შეუწყო 1948 წლიდან სურამის გამოცხადებას რესპუბლიკური მნიშვნელობის კურორტად.

უნდა აღინიშნოს, რომ სურამის, როგორც კურორტის შესახებ მასალა მეტად მცირეა, რაც არ იძლევა საშუალებას მისი სამკურნალო ფაქტორები უფრო ვრცლად წარმოვადგინოთ. ჩვენ შევეცადეთ შეგვეკრიბა არსებული მასალები და მიგვეწოდებინა მკითხველისათვის, რაც, ალბათ, ერთგვარ სამსახურს გაუწევს მათ კურორტის ბუნებრივი სამკურნალო ფაქტორების გაცნობასა და მათ მიზანშეწონილად გამოყენებაში.

სურამის აღზიდვებარეობა და მოკლე ისტორიული ცნობები

საქართველოს ცნობილი გეოგრაფი და ისტორიკოსი ვახუშტი ბაგრატიონი თავის ნაწარმოებში — „აღწერა სამეფოსა საქართველოსა“ — ასე მიუთითებს სურამის აღზიდვებარეობაზე:

„ხოლო კვალად აღის-წყლის დასავლეთით არს წყალი სურამისა. გამოდის ლიხის მთას, მიერთვის ჩრდილოდამ მტკვარს, ოსიაურს ზეით. აქა არს ქალა სურამისა, მტკვრის კიდესა, დაღალულიდამ შოლამდე. არამედ გაჰკაფა ჟღ მეფემან ვახტანგ და ქმნა დაბნები. ოსიაურს ზეით, ხაშურს ერთვის სურამის-წყალს ქემერთის-წყალი, აღმოსავლიდამ გამოსდის ლიხის მთას. ამ ხევის შესართავის დასავლით, შინდარას დასავლით, არს სურამი, მცირე ქალაქი. მოსახლენი არიან ქართველნი, სომეხნი, ურიანი. არს საშუაღს ციხე მაღალს კლდესა ზედა, მტკიცე. არს ჰავითა მშვენი და მხიარულნი...“

ხოლო კვალად სურამის დასავლით, ლიხის მთის საშუაღსა შინა, არს დაბა ფონა. ამ ფონას გასდის ჩხერიმელის მდინარე და მიდის დასავლეთს — სამხრეთ შუა მებოძირის ზეითამდე“.

სურამი მდებარეობს თბილისის აღმოსავლეთით, მისგან დაშორებულია 146 კილომეტრით, ხოლო ხაშურიდან — 4—5 კილომეტრით. ამ უკანასკნელს სურამი უკავშირდება როგორც რკინიგზის ხაზით, ისე გზატკეცილით. სურამი ზღვის დონიდან 700—800 მეტრის სიმაღლეზე მდებარეობს (თანამოსახელე უღელტეხილიდან აღმოსავლეთით).

არსებული ისტორიული მასალების მიხედვით, სურამი უძველესი ქალაქია. მის აშენებას ისტორიკოსი პლატონ იოსელიანი მიაწერს 112—93 წლებს ჩვენს წელთაღრიცხვამდე. იგი ძველად ინდოეთის სავაჭრო საქონლის საწყობად გილს წარმოადგენდა, მასში იყო მდიდარი სასტუმროები და მექარავენთა სადგომები. რომელიც ისტორიკოსები მას „სურიუმს“ უწოდებდნენ. სტრაბონის მონაცემებით, სურამი აშენებულია 200 წლით ადრე ქრისტეს დაბადებამდე. ეს ქალაქი მტერს ხშირად აუღია და ნანგრევებად უქცევია. სურამის ციხე მეთვრამეტე საუკუნის გასულამდე უმაგრეს ციხედ ითვლებოდა. იგი განსაკუთრებულ ყურადღებას იპყრობს, როგორც ისტორიული ძეგლი, რომელიც ამართულია მდინარე სურამელას ნაპირის მიუდგომელ ციცაბო კლდეზე.

დანიელ ჭონქაძის მოთხრობის „სურამის ციხის“ მიხედვით, სურამის მფლობელმა მიზნად დაისახა აეშენებია მიუდგომელი ციხე-სიმაგრე. მშენებლობის პროცესში ციხის კედლები განუწყვეტლივ ინგრეოდა, რის გამოც მან მიმართა მკითხავს. ამ უკანასკნელის რჩევით ნგრევის შესაჩერებლად ციხის კედელში ჩამარხეს ქაბუკი. ხალხური ლეგენდა მოგვითხრობს, რომ გამწარებული დედის ცრემლებით მორწყული კედლის ის ნაწილი, სადაც ჩამარხეს მისი შვილი, დღემდე არ გამშრალა და მუდამ სველია.

სურამის გარშემო 1—6 კილომეტრის მანძილზე განლაგებულია სოფლები: გვერდისუბანი, ბაიანთხევი, ზინდისი, იტრია, ჩუმათელეთი, ბულაური, ზეკსტა, ურთხვა, ბიჯნისი, ჭაპანაური, ნარვანი; ძირითადად ამ სოფლებში ისვენებენ საზაფხულოდ ჩამოსული დამსვენებლები.

თვით სურამის უღელტეხილის ფერდობები დაფარულია ფოთლოვანი ტყით, კურორტის ტერიტორია კი ხელოვნურად გაშენებულია წიწვიანი ხის ნარგავებით. ამ უკანასკნელს 120 ჰექტარზე მეტი ფართობი უჭირავს.

სურამს, როგორც კურორტს, არა აქვს დიდი ხნის ისტორია. გაზეთ „ივერიის“ (რომელიც ილია ჭავჭავაძის რედაქტორობით გამოდიოდა) 263-ე ნომერში (1886 წელი) მოთავსებული წერილის მიხედვით, „დაბა სურამს თავის

მშვენიერი ადგილმდებარეობით და მარგებელის ჰაერით პირველი ადგილი უჭირავს ზემო ქართლში“.

გაზეთ „ივერიის“ 1878 წლის 12 დეკემბრის ნომერში ბავრელის წერილში სურამის შესახებ აღნიშნულია:

„სურამი უბან-უბნად არის დაყოფილი მცხოვრებთა კვალობაზედ. არის განათლებულთა უბანი, გლეხთა უბანი, სომეხთა უბანი და ურიათ უბანი. ყველა უბანს თავისი უფროსი ჰყავს, თავისი მომრიგებელი, მოსამართლე, თავისი ფოშტა და თავისი ხაზინა.

მცხოვრებლები განიყოფებიან: არისტოკრატებად, არშინოკრატებად, ტეტიოკრატებად და ისრაელთკრატებად“.

განსაკუთრებით გაიზარდა სურამის მნიშვნელობა თბილისსა და ფოთს შორის რკინიგზის ლიანდაგის გაყვანასთან დაკავშირებით. ძველი რკინიგზის მაგისტრალი სურამის გვირაბს გაყვანამდე გადიოდა სურამიდან სადგურ მოლითისაკენ, სადგურ პონით და ბეჟანთუბანით, ხოლო გვირაბის გაყვანის შემდეგ რკინიგზის მაგისტრალი გავიდა ხაშურიდან სადგურ წიფაზე. ახლანდელი ხაშური-სურამის რკინიგზა წარმოადგენს ძველი მაგისტრალის ნაშთს.

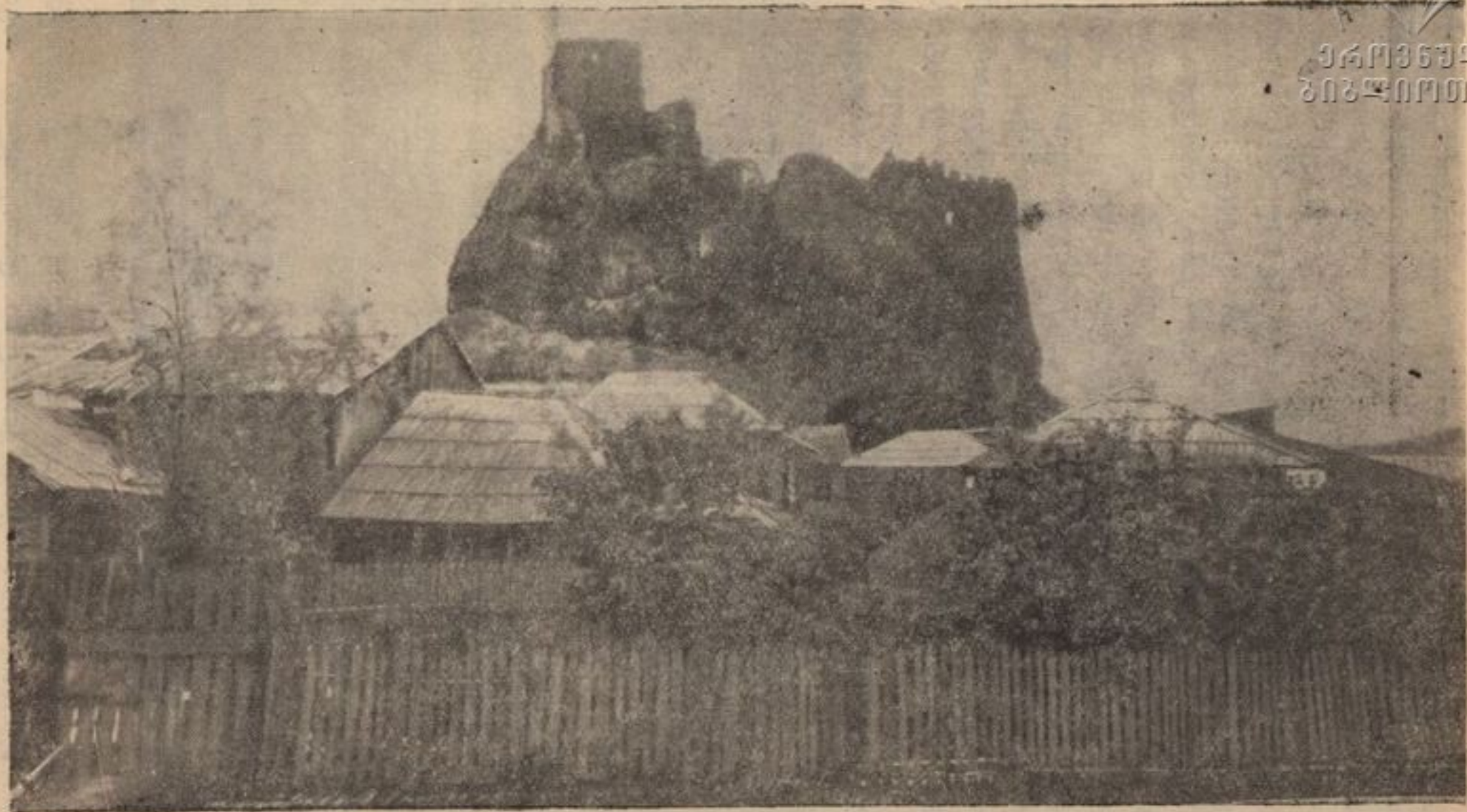
რუსეთ-თურქეთის ომის პერიოდში (1877 წ.), ხელმძღვანელობდა რა სურამის მეტად ხელსაყრელი კლიმატური პირობებით, ამიერკავკასიის ჯარების სარდლობამ აქ გახსნა რამდენიმე ჰოსპიტალი დაჭრილების სამკურნალოდ. ერთ-ერთი ჰოსპიტალი აქვე გახსნა მოსკოვის სამედიცინო საზოგადოებამ, რომლის ანგარიშებში ხაზგასმით არის აღნიშნული სურამის ჰავისა და მინერალური წყლების განსაკუთრებული მნიშვნელობა ავადმყოფთა და დაჭრილთა მკურნალობის საქმეში.

აი რას წერს ჟურნალ „იმედის“ 1882 წლის მე-4 ნომერში გობრონ ლიხელი:

„გაიხსნა თუ არა ფოთი-თბილისის რკინიგზა, სურამი შეიქმნა ჩვენი ქალაქების ზოგიერთი მცხოვრებლების და ჯარების საზაფხულო სადგომათ; სიცხისაგან ქალაქებში შეწუხებული მცირე ნაწილი, საშუალო ხარისხის ხალხისა, რომელსაც იმდენი შეძლება არა აქვს, რომ გავიდეს ხოლმე

ქართული
ბიბლიოთეკა

სურამის ციხე.

ბორჯომში, აბასთუმანში, კოჯორში, პიატიგორსკში, მანგლისში და სხვა ამგვარ ადგილებში, სადაც ნამეტან ძვირად ჯდება ზაფხულობით ცხოვრება, მოდის ხოლმე თავის მოსაგრილებლად სურამში. ამის გამო სხვა დროს ეს მიყრუებული, მოწყენილი, უსულდგმულო დაბა ზაფხულში შეიქმნება ხოლმე მხიარულ პატარა ქალაქად, სადაც კაცი პოებს სიგრილესთან სიამოვნებასაც, განსაკუთრებით, როდესაც ჯარების ბანაკებიც აქ გაიმართებიან ხოლმე და „დუხოვოი მუზიკის“ ხმა თითქმის განუწყვეტლად ატკბობს მის სმენას.

მერწმუნეთ, თუ არ ის, რაღაც გაუგებელი ჩვენი თვისება, რომლის ძალითაც უმეტეს ნაწილით ჩვენ მივიწევთ ხოლმე უფრო იქით, საითაც ბევრი დაბრკოლებები გვიხდებიან გზაზე და სადაც უფრო ძვირად გვიჯდება სიამოვნება, სურამი უნდა ირიცხებოდეს I ხარისხის საზაფხულო ადგილებში და უფრო ბევრი სტუმრების ღირსია ხოლმე ამ დროს, ვინემ რამდენიც ყავს ხოლმე, მაგრამ ტყვილად კი არ არის ნათქვამი: „შინაურ მღვდელს შენდობა არა აქვსო“; რადგანაც რკინიგზა შიგ შუა სურამში გამოდის და სტანციაც იქვე იმყოფება, რადგანაც ხალხი, ამ გზით მოსიარულე, ხშირად ხედავს მას და იქ მისვლა-მოსვლა ჩვენი ქალაქებიდან ძალიან იაფად ჯდება, ამისათვის აღარაფრად მიაჩნიათ და მიეშურებიან სხვა გადაკარგულ ადგილებში; როდესაც ამას ვამბობთ, ჩვენ სახეში გვყვანან არა რომელიმე ავადმყოფობით მოცული პირები, რომლებიც, რა თქმა უნდა, იქ უნდა წავიდეს, სადაც მათთვის მოსახდენია, არამედ ისეთნი, რომელნიც დროს გასატარებლად გამოდიან ქალაქიდან.

სურამელების ყურადღება იმაზე უნდა იყოს მიქცეული, რომ როგორმე შეიჩვიონ „მეზაფხულე“ სტუმრები, ამისათვის კიდევ ის არის საჭირო, რომ მათი გემოვნებისდაგვარად მოაწყონ საქმე, მოსპონ ის, რაც მათ არ ესიამოვნებათ. მაშინ, ექვი აღარ არის, სხვა გადაკარგულ ადგილებში საზაფხულოდ გასვლას, ცოტათ არის თუ ბევრათ, თავს მიანებებენ და სურამში სიარულს დაიწყებენ“.

სასმელ-საჭმელის სიუხვით და სიიაფით იმდენად განთქმული იყო სურამი, რომ ზემო ქართლში დარჩენილია ასეთი

ლესია უკრაინკას ძეგლი.

ანდაზა: „იმერელმა თქვაო, იმერეთიდან წავალ ქალაქში (თბილისში), სურამში გავიძღობ მუცელსაო და ქალაქიდან წამოვალ ისევ სურამშიო“.

გაზეთ „ივერიის“ 1888 წლის 144-ე ნომერში აღნიშნულია: „ვინ არ იცის, რომ სურამი მშვენიერი საზაფხულო ადგილია. ყოველ წლობით ხალხიც ბევრი იკრიფება, ზოგი სასეირნოდ და ზოგიც ჯანმრთელობის აღსადგენად. ამ სახით სურამი დიახაც საყურადღებო ადგილი ყოფილა, მხოლოდ სამწუხარო ის არის, რომ ყურადღებას არავენ ათხოვებს. ერთი რომ სურამი ბინძურად ინახება...“.

სურამმა განსაკუთრებული ყურადღება პირველად მიიქცია 1891 წლიდან — მის მახლობლად რკინიგზის სადგურ ლიხში სამალარიო პუნქტის გახსნის შემდეგ; ეს პუნქტი რკინიგზის მთავარი მაგისტრალის ბათუმისაკენ მშენებლობის დაწყებისა და 1895 წელს სურამის უღელტეხილზე გვირაბის გაყვანის შემდეგ გადატანილ იქნა სურამში, ყოფილ სახალხო სადგურის შენობაში, 30 საწოლის მოცულობით. ამიერიდან აღნიშნულ პუნქტს ეწოდა სანატორიული სადგური და იგი მუშაობდა მხოლოდ ზაფხულის თვეებში. 1921 წლიდან საწოლთა რაოდენობა გაიზარდა 50-მდე, სადგურს გამოეცვალა სახელი და ეწოდა სამთო-კლიმატური საავადმყოფო. 1924 წლიდან საავადმყოფო გადაკეთდა ამიერკავკასიის რკინიგზების სანატორიუმად, რომელიც გადაყვანილ იქნა სრულწლიურ მუშაობაზე.

ამჟამად სურამში მუშაობს მოზრდილთა სანატორიუმი 100 საწოლით, საბავშვო სანატორიუმები (ბავშვთა ძვალ-სახსრის ტუბერკულოზური სანატორიუმი 60 საწოლით 1958 წლიდან გადატანილ იქნა ჩითახევში), დასასვენებელი სახლი 120 საწოლით, დიმიტროვის სახელობის საბავშვო სახლი 150 საწოლით და სხვ. არასაკურორტო ხასიათის სამკურნალო ობიექტებიდან კურორტზე არის ადგილობრივი საავადმყოფო და ფსიქიატრიული საავადმყოფო 200 საწოლით.

ზაფხულობით სურამში დასასვენებლად ჩაჰყავთ აგრეთვე პიონერები, საბავშვო სახლების და ბაღების აღსაზრდელები და სხვ.

სურამის ცენტრიდან ოთხი კილომეტრის დაშორებით, ჩუმათელეთის გოგირდის მინერალური წყლების ბაზაზე მუშაობს სააბაზანო შენობა. კურორტიდან ექვს კილომეტრზე კი ამავე ტიპის ბიჯნისის მინერალურ წყალს იყენებენ შედარებით ნაკლებად კეთილმოწყობილი სააბაზანო შენობის პირობებში; აქვეა საერთო საცხოვრებელი სახლი სამკურნალოდ ჩამოსულ ავადმყოფთათვის.

ზაფხულობით სურამში მუშაობს საკურორტო პოლიკლინიკა, რომელიც მოთავსებულია კურორტის ცენტრალურ ნაწილში. პოლიკლინიკაში მუშაობს თერაპიული, პედიატრიული, რენტგენდიაგნოსტიკური კაბინეტები და კლინიკურ-დიაგნოსტიკური ლაბორატორია. ამასთან ერთად, ყველა სანატორიუმს აქვს თავისი კლინიკურ-დიაგნოსტიკური ლაბორატორია.

ამ უკანასკნელ წლებში სურამს შეემატა კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ძეგლი, რომელიც უკვდავყოფს უკრაინელი და ქართველი ხალხის საუკუნოებრივ მეგობრობას. 1952 წლის 3 აგვისტოს აქ ზეიმით გაიხსნა უკრაინის გამოჩენილი პოეტი ქალის და დრამატურგის ლესია უკრაინკას (ლარისა პეტრეს ასულ კოსაჩ-კვიტკის, 1871—1913 წწ.) სახელობის სამკითხველო-მუზეუმი და ბრინჯაოს ძეგლი. ლესია უკრაინკამ აქ გაატარა თავისი ხანმოკლე, მაგრამ მეტად ნაყოფიერი ცხოვრების უკანასკნელი წლები.

ლესია უკრაინკას ძეგლი საქართველოში (სურამში) და სახელგანთქმული ქართველი მწერლის—დავით გურამიშვილის ძეგლი უკრაინაში (მირგოროდში) სიმბოლოა ქართველი და უკრაინელი ხალხის განუყრელი ძმური მეგობრობისა.

მიმდინარე საუკუნის დასაწყისში სურამის გოგირდის მინერალური წყაროების გამოსავალთან გაშენებულ იქნა პრიმიტიული სააბაზანო შენობები. საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებამდე ამით, შეიძლება ითქვას, ამოიწურებოდა სურამის კეთილმოწყობაზე ზრუნვა, თუ არ მივიღებთ მხედველობაში იმ მცირეოდენ სააგარაკო მშენებლობას, რომელსაც აწარმოებდნენ აქ ადგილობრივი კერძო მესაკუთრეები პირადი შემოსავლის გაზრდის მიზნით.

საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს დადგენილებით 1948 წლიდან სურამი გადაიქცა რესპუბლიკური მნიშვნელობის კურორტად და შევიდა საქართველოს სსრ ჯანმრთელობის დაცვის სამინისტროს კურორტთა მთავარი სამმართველოს სისტემაში.

მოკლე კლიმატური დახასიათება*

სურამი მდებარეობს ქვაბურში—ქართლ-იმერეთის ქედის სამხრეთი ნაწილის აღმოსავლეთ ფერდობებზე, რომლებიც წყაროებითაა დასერილი. ეს წყაროები კვებავს მდინარე სურამელას, რომელიც გაივლის კურორტის ტერიტორიას. მისი სიმაღლე ზღვის დონიდან 720—860 მეტრით განისაზღვრება.

აღმოსავლეთ და დასავლეთ საქართველოს მიჯნაზე აღმართულია ქართლ-იმერეთის ქედი, რომელიც მიემართება ჩრდილოეთიდან სამხრეთისაკენ, როგორც გიგანტური კაშხალი კავკასიონის მთავარ და აჭარა-ახალციხის ქედთა შორის.

მდინარე სურამელას მიერ შექმნილი ქვაბური იხურება დასავლეთით ქართლ-იმერეთის ქედის მწვერვალებით, რომელთა სიმაღლე აქ აღემატება 1000 მეტრს. ეს გიგანტური კედელი მთლიანად დაფარულია ფოთლოვანი ტყით და მხატვრული ტერასებით ეშვება ქვემოთ. ქედის შტოები მიმართება კურორტის ჩრდილოეთითაც და ქმნის მდინარე სურამელას შენაკადების წყალგამყოფს. საშუალო სიმაღლის მთაგრეხილი გარშემორტყმულია კურორტის ჩრდილო-დასავლეთიდან და სამხრეთ-აღმოსავლეთიდან და თანდათან დაქანებულია მდინარე სურამელას მარცხენა სანაპიროსაკენ. ამ მთაგრეხილის შუა ნაწილში აღმართულია ციცაბო კლდე, რომელზედაც შენარჩუნებულია სურამის ციხის ნანგრევები.

სამხრეთით და სამხრეთ-აღმოსავლეთის მიმართულებით მდინარე სურამელას ხეობა მკვეთრად ფართოვდება და ერთვის ქართლის დაბლობს.

* კლიმატის დახასიათება შედგენილია ძირითადად გ. ჭირაქაძის და რ. კავკასიძის მონაცემების მიხედვით.

სურამის ჩრდილოეთი და ჩრდილო-დასავლეთი ნაწილი
ხასიათდება შედარებით მაღალი მთებით, ხოლო სამხრეთი
და სამხრეთ-აღმოსავლეთი ნაწილი—დაბლობებით და წყნა-
რი რელიეფით. სურამის მიდამოების ყველაზე მაღალი წერ-
ტილის—მწვერვალ ედისჯვარის სიმაღლე აღწევს 1140
მეტრს ზღვის დონიდან. ქართლ-იმერეთის ქედის ციცაბო
ფერდობები ჩრდილოეთის მიმართულებით აღწევენ 3000
მეტრ სიმაღლეს და გამოდიან კლიმატგამყოფის როლში.
ისინი ქმნიან ძლიერ ბუნებრივ ბარიერს საქართველოში გა-
ბატონებული დასავლეთისა და აღმოსავლეთის ატმოსფერუ-
ლი ნაკადების მიმართ.

მდინარე სურამელას ქმნის ორი შენაკადი—ორხევი და
შუაღელე. თვით სურამელა კი წარმოადგენს მდ. ფრონეს
შენაკადს, რომელიც უერთდება მტკვარს ქარელის მახლობ-
ლად.

სურამის თავისებურ კლიმატურ კომპლექსს განსაზღვრავს
მისი რთული რელიეფური და გეოგრაფიული პირობები:
ადგილმდებარეობა და მასთან დაკავშირებული ატმოსფერუ-
ლი ნაკადების მიმართულებები.

ატმოსფერული ნაკადები, რომლებიც მოიმართებიან კუ-
რორტის ტერიტორიის დასავლეთიდან და აღმოსავლეთი-
დან აქ განვითარებულ მთა-ველის ქარებთან ერთად აფერ-
ხებენ ჰაერის დაგუბებით მოვლენებს და დადებით გავლენას
ახდენენ ძირითადად მის კლიმატურ კომპლექსზე. ადგილის
რელიეფური პირობები აძლიერებს ადგილობრივი ქარების
სისწრაფეს—მის ცირკულაციას. აქ განვითარებული ქარები,
განსაკუთრებით გაზაფხულის მეორე ნახევარში, ზაფხულში
და შემოდგომის პირველ ნახევარში დადებით გავლენას ახ-
დენენ კურორტის ჰავაზე. ისინი აძლიერებენ ჰაერის ვენტი-
ლაციას, ამცირებენ ტენიანობას, აფერხებენ ჰაერის შეგუბე-
ბით მოვლენებს, ანელებენ ზაფხულის სიცხეს; აქ დღე-ღა-
მის განმავლობაში მთიდან მოქმედ დასავლეთის ქარებსაც
შემოაქვთ სიგრილე.

სურამის ჰავაზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს მოსაზღვრე ქართლის ველი, მკაფიოდ გამოხატული კონტინენტური ჰავით. ჰავის კონტინენტურ ხასიათზე შემარბილებელ გავლენას ახდენს შავი ზღვის ჰაერი, რომელიც სურამის რაიონში დასავლეთის ქარებს შემოაქვს. აღნიშნული მოვლენის შედეგად სურამის ჰავის კონტინენტურობა უფრო სუსტად არის გამოხატული, ვიდრე მის მახლობლად აღმოსავლეთით მდებარე ქართლის ველის კლიმატის კონტინენტურობა. ქარების სისწრაფეზე და, ამასთან ერთად, თვით ჰავაზე შემარბილებელ გავლენას ახდენს კურორტის ტერიტორიაზე და მის გარშემო არსებული ტყის მასივები. აქედან გასაგებია, თუ რამდენად დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ტყეების დაცვას და მათ ნოშენებას საერთოდ, რაც კიდევ უფრო გააუმჯობესებს კურორტის კლიმატურ პირობებს.

სურამის კლიმატური მონაცემების შეჯამება საფუძველს იძლევა კურორტის კლიმატი მივაკუთვნოთ ზომიერად კონტინენტალურს—შედარებით გრილი ზაფხულით და ზომიერად ცივი ზამთრით; ჰაერის ტემპერატურის აბსოლუტური მაქსიმუმი არ აღემატება 36° ; ყველაზე თბილი თვის საშუალო თვიური ტემპერატურა უდრის 20° ; ტენიანობა ნორმალურია, ზაფხულის თვეების გამოკლებით, როცა იგრძნობა ჰაერის მეტი სიმშრალე.

ნალექების წლიური ჯამი უდრის დაახლოებით 650 მმ-ს. ყველაზე მეტად წვიმიანი პერიოდია გაზაფხული და, ნაწილობრივ, შემოდგომა. თოვლის საფარი მყარია რამდენიმე თვის განმავლობაში, რაც ხელსაყრელ პირობებს უქმნის აქ ზამთრის სახეობის სპორტის განვითარებას.

ზაფხულისა და შემოდგომის თვეებში, როცა ცა მოწმენდილია, მზის უხვი რადიაცია ხელს უწყობს კურორტზე მზის აბაზანების ფართო გამოყენებას.

სურამს ახასიათებს მიკროკლიმატური მრავალფეროვნება, რაც დაკავშირებულია რაიონის რელიეფურ პირობებთან. უკანასკნელ წლებში ჩატარებული დაკვირვებები იძლევა საორიენტაციო საშუალებას გამოიყოს კურორტის ტერიტორიაზე შემდეგი მიკროკლიმატური რაიონები:

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

სანატორიუმი.

1. თვით სურამი, სადაც მდებარეობს შვიდროდ გაშენებული ქალაქი. ეს ადგილი ხასიათდება მაღალი ტემპერატურული მაჩვენებლებით; ღიაა აღმოსავლეთის ძლიერი ქარებისათვის, ვენტილაცია სუსტია.

2. ჯაპანაური - იტრია. ეს უბნები მდებარეობს მთების აღმოსავლეთ ფერდობებზე და დაცულია აღმოსავლეთის ძლიერი ქარებისაგან. აქ კარგად არის გამოხატული დასავლეთის ქარების მოქმედება. თერმული რეჟიმი ცოტად თუ ბევრად შენელებულია.

3. ბუგაურა ღია ადგილია, შენელებული რელიეფით. კარგად ნიავედება, მოქცეულია უმთავრესად დასავლეთის ქარების მოქმედების ქვეშ. ბუგაურას ღია ადგილები ხასიათდება მეტეოროლოგიური ელემენტების ნორმალური მსვლელობით. გარშემორტყმული ტყე და ბუჩქნარები დადებითად მოქმედებს ჰაერის ტემპერატურასა და ქარებზე.

4. კურორტის ტერიტორია, რომელიც მოქცეულია მაღლობებზე (800—900 მ); ამ ზონაში შედის დასახლებული ადგილები: ბაიანთხევი, ზინდისი, ჩუმათელეთი და სხვ. ამ მიკრორაიონს უკავია მდ. სურამელას ხევის ორივე ფერდობი. ჰაერის ტემპერატურა აქ სხვა უბნებთან შედარებით დაბალია. მთა-ველის ქარები მკვეთრად არის გამოხატული. ტყეების სიუხვე, ფერდობების ორიენტაცია და რელიეფის სხვა ელემენტები სურამის ამ ნაწილს საკურორტო მშენებლობის განვითარების კარგ პირობებს უქმნის.

უნდა აღინიშნოს, რომ სურამის კლიმატის თავისებურება ჯერ კიდევ არ არის საკმარისად შესწავლილი, რის გამოც არც ის არის დადგენილი, თუ რომელ კლიმატურ ფაქტორებს უნდა მიეწეროს სურამის კლიმატური კომპლექსის საგრძნობლად გამოხატული კეთილმოქმედი გავლენა—განსაკუთრებით მაღარიით დაავადებულ ავადმყოფებზე.

მინერალური წყაროები

სურამი განთქმულია თავისი კლიმატოთერაპიული თვისებებით. იგი ამავე დროს მდიდარია ბალნეოთერაპიული ფაქტორებით, რაც მას სხვა ფიზიკურ-გეოგრაფიულ მაჩვენებ-

K 82.324
3

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

2. სურათი.

ლესია უკრაინკას სახელობის ბიბლიოთეკა-მუზეუმი.

ლებთან ერთად უქმნის მაღალხარისხიან კლიმატურ-ბალნეოლოგიურ კურორტად განვითარების პერსპექტივებს.

1902 წელს გაზეთ „კვალში“ მოთავსებულ წერილში დ. ქარცივაძე აღნიშნავს: „გარდა წმინდა ჰაერისა, ეს დაბა შესანიშნავია სამკურნალო წყლებით. სურამში დასავლეთისაკენ კლდიდან გამოდის წყარო (მლაშე გემოსი), რომელსაც დიდი სარგებლობა მოაქვს სისხლნაკლული ავადმყოფებისათვის. წყარო მიგდებულია უბატრონოდ. სურამიდან 3 ვერსის სიშორეზე მდებარეობს ჩუმათელეთი. აქედან იწყება ხეობა, სიგრძით 5—6 ვერსი. ამ ხეობაში არის აბანოები, რომლებიც ძლიერ უხდება ქარებით ავადმყოფებს (რევმატიზმი) და ხალხსაც ბლომად იწვევს“.

კურორტის ცენტრიდან 6 კილომეტრის მანძილზე სოფ. ბიჯნისში თანამოსახელე მდინარის ხეობაში არის მინერალური წყლების რამდენიმე წყარო. აღნიშნული და სხვა წყაროების ჰიდროგეოლოგიური პირობებისა და ფიზიკურ-ქიმიური თვისების შესწავლა ჩატარებულია მხოლოდ უკანასკნელი 5—6 წლის მანძილზე. აქამდე ბიჯნისის წყაროების საერთო სადღეღამისო საორიენტაციო დებიტი განისაზღვრებოდა 10.000 ლიტრის ფარგლებში.

1953 წელს საქართველოს კურორტოლოგიის ინსტიტუტის მიერ ჩატარებულ ჰიდროგეოლოგიურ სამუშაოთა შედეგად (50 მეტრი სიღრმის ბურღილის საშუალებით) დებიტი გადიდებულ იქნა 400.000 ლიტრამდე დღე-ღამეში, რამაც უზრუნველყო სურამში ბალნეოთერაპიის ფართო განვითარების პირობები; რადგან წყლის ტემპერატურა დაბალია, რა თქმა უნდა, აბაზანებისათვის გამოსაყენებლად მას ესაჭიროება გათბობა. ჯერ კიდევ 1928 წელს აქ აშენდა სააბაზანო შენობა და ჩამოსულ ავადმყოფთათვის საერთო საცხოვრებელი. აღნიშნული ბურღილის წყალი შეიცავს ცოტაოდენ აირგოგირდწყალბადსაც. მართალია, ამ წყალს ეფექტურად იყენებენ, მაგრამ მისი სამკურნალო თვისებების დასახასიათებლად მეცნიერულად საკმაოდ დასაბუთებული მასალები ჯერჯერობით არ მოგვეპოვება, გარდა საბადოების ჰიდროგეოლოგიური დაზვერვებისა და ფიზიკურ-ქიმიური გამოკვლევებისა.

61

၆၆၆၀၂၅၁၃၄
၁၃၄၆၇၈၉

ბავშვთა სანატორიუმი.

ბიჟნისის მინერალური წყლის ანალიზი

ერთ ლიტრ წყალში შედის	გრამი	მილიგრამ ექვივალენტ.	მილიგრამ ექვივალენტ. %
ნატრიუმი და კალიუმი . .	0,0184	0,80	27,30
კალციუმი	0,0420	2,10	71,67
მაგნიუმი	0,0041	0,03	1,03
		2,93	100,000
ქლორი	0,0071	0,20	6,82
სულფატი	0,0210	0,43	14,69
ჰიდროკარბონატი	0,1403	2,30	79,49
კაჟის ნაჟანგი	0,0180	—	—
რკინისა და ალუმინის ნა- ჟანგი	0,0040		

კუროლოვის ფორმულა:

$$M \ 0,5 \frac{HCO_3 \ 79 \ SO_4 \ 16}{Ca \ 72 \ Na+K \ 27} T^{\circ} 13,4^{\circ} D \ 400,000 \text{ ლ/დლ.}$$

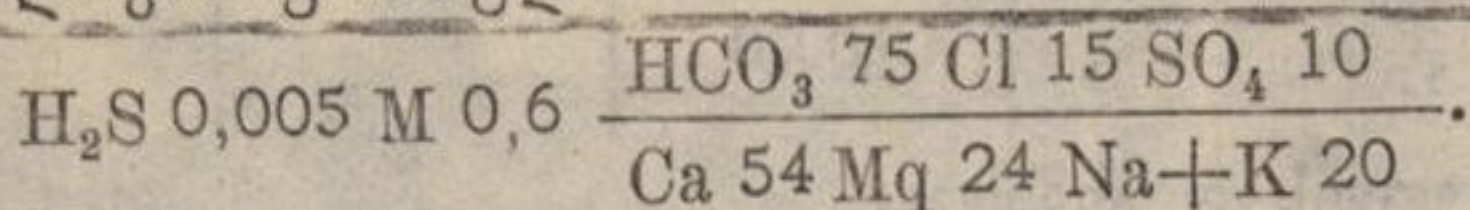
ჩუმათელეთის მინერალური წყლის წყაროები მდებარეობს კურორტის ცენტრიდან 3—4 კილომეტრის მანძილზე. აქ კირქვების ნაპრალებიდან ამოდის წყალი, რომლის ტემპერატურა არის 14°. მისი საორიენტაციო დებიტი აღწევს 40.000 ლიტრს დღე-ღამეში.

1950 წელს საქართველოს სსრ ჯანდაცვის სამინისტროს კურორტოლოგიის ინსტიტუტის მიერ ჩატარებულია ჰიდროგეოლოგიური საძიებო სამუშაოები. წყლის ზოგადი მინერალიზაცია ერთ ლიტრში უდრის 0,6 გრამს. წყლის მთავარ კომპონენტაგან აღსანიშნავია კალციუმის ჰიდროკარბონატი, აგრეთვე ქლორი, სულფატი და მცირე რაოდენობით გოგირდწყალბადი. აქ არსებული ნახევრად პრიმიტიული სააბაზანო შენობა 1950 წელს რეკონსტრუირებულ იქნა და დღეისათვის იგი, შეიძლება ითქვას, შედარებით კეთილმოწყობილია. აქ ცემენტის სახურავიანი წყალსაცავიდან წყაროს წყალი შედის აუზში, სადაც იგი თბება და ნაწილდება სააბაზანო კაბინებში.

ჩუმათელეთის მინერალური წყლის ანალიზი

ერთ ლიტრ წყალში შედის	გრამი	მილიგრამ ექვივალენტ.	მილიგრამ ექვივალენტ. %
ნატრიუმი და კალიუმი	0,0368	1,58	20,08
კალციუმი	0,0879	4,39	55,78
მაგნიუმი	0,0231	1,90	24,14
			100,00
ქლორი	0,0423	1,19	15,12
სულფატი	0,0676	0,78	9,91
ჰიდროკარბონატი	0,3594	55,90	74,97
ზოგადი მინერალიზაცია	0,5665		100,00

კუროლოგის ფორმულა:

აღნიშნული მინერალური წყალი მოსახლეობაში სარგებლობს დიდი პოპულარობით — ძირითადად სახსრების, პერიფერიული ნერვების, გულ-სისხლძარღვთა და, აგრეთვე, გინეკოლოგიურ დაავადებათა მკურნალობის დროს.

როგორც ზემომოყვანილი ანალიზებიდან ჩანს, ჩუმათელეთის და ბიჯნისის მინერალური წყლები მიეკუთვნება სულ-ტი მინერალიზაციის ჰიდროკარბონატულ-ქლორიდულ-სულფატურ-კალციუმ-ნატრიუმიანი ცივი წყლების ჯგუფს. ჩუმათელეთის წყალი შეიცავს ოდნავ მეტი რაოდენობით მაგნიუმისა და ქლორის იონებს, მაშინ როდესაც ბიჯნისის წყალი შეიცავს მეტი რაოდენობით ნატრიუმისა და სულფატის იონებს. ორივე წყარო გამოდის ხელსაყრელ ბუნებრივ და კლიმატურ ადგილებში, რაც ხელშემწყობ პირობებს ქმნის მაღალეფექტური კურორტული მკურნალობისათვის.

კურორტის ცენტრალურ ადგილზე, მდინარე სურამელას მარჯვენა მხარეს, მდებარეობს აგრეთვე ეგრეთწოდებული სურამის რკინიანი წყლის წყარო. წყალი შეიცავს რკინას, მაგრამ, სამწუხაროდ, მას ბლომად ერევა მტკნარი წყალი და

ამის გამო საერთო მინერალიზაციით იგი თითქმის არ განსხვავდება ამ უკანასკნელისაგან. იგი გამოირჩევა იმით, რომ მეტი რაოდენობით შეიცავს რკინას, რის გამოც იყენებენ სასმელად. მისი ჰიდროგეოლოგიური პირობები ჯერჯერობით არ არის შესწავლილი, არსებობს მხოლოდ ქიმიური ანალიზი (1956 წ.), რომელიც გაკეთებულია საქართველოს სსრ ჯანდაცვის სამინისტროს კურორტოლოგიის ინსტიტუტის ქიმიური ლაბორატორიის მიერ, რომლის მიხედვითაც ეს წყალი მეტად სუსტი საერთო მინერალიზაციისაა და მიეკუთვნება ჰიდროკარბონატულ-სულფატურ-კალციუმ-ნატრიუმიან წყლებს (0,5 გ ერთ ლიტრში).

ამ უკანასკნელ წლებში სურამის ზემოაღნიშნული მინერალური წყლების აბაზანებით სხვადასხვა დაავადების ეფექტური მკურნალობის შედეგებმა ფართოდ გაუთქვა სახელი სურამს და მანამდე თითქოს მხოლოდ კლიმატური კურორტი გადაიქცა რესპუბლიკური მნიშვნელობის კლიმატურ-ბალნეოლოგიურ კურორტად.

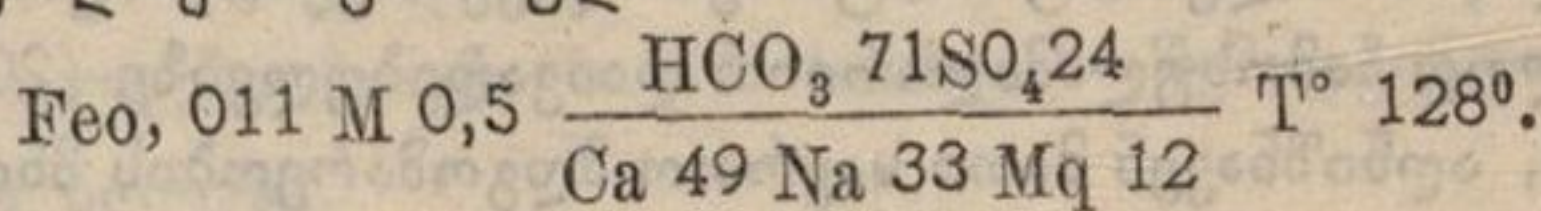
სურამის მინერალური („რკინიანი“) წყლის ანალიზი

ანალიზი ჩატარა ვ. ულუხანოვმა. სინჯი აღებულია 1956 წ.

20 დეკემბერს

ერთ ლიტრ წყალში	გრამები	მგ. ექვ.	მგ. ექვ. %
კათიონები:	0,0490	2,13	32,57
	0,0100	0,82	12,54
	0,0640	3,20	48,93
	0,0110	0,39	5,96
ჯამი		6,54	100,00
ანიონები:	0,0124	0,35	5,35
	0,0741	1,54	23,55
	0,283	4,65	71,10
ჯამი		6,54	100,00

კუროლოგის ფორმულა:

კურორტის სამკურნალო ფაქტორები

სურამის ძირითად ბუნებრივ სამკურნალო ფაქტორს წარმოადგენს ამ კურორტის მაღალეფექტური კლიმატური პირობები: შედარებით გრილი ზაფხული, მოღრუბლული დღეების მცირე რაოდენობა და, ამასთან დაკავშირებით, მზის უხვი რადიაცია. ეს კურორტი თავისი კლიმატური მონაცემებით, შეიძლება ითქვას, არ ჩამოუვარდება ჩვენს სახელგანთქმულ სხვა კლიმატურ კურორტებს, ზოგიერთი მაჩვენებლებით კი მათზე უფრო მაღლაც დგას.

მიუხედავად იმისა, რომ სურამი თავისი ბუნებრივი სამკურნალო ფაქტორებით მაღალ სამკურნალო ეფექტს იძლევა მრავალი სხვადასხვა დაავადების დროს, ჩატარებულ მეცნიერულ დაკვირვებათა თვალსაჩინო ნაწილი უმეტესად ეხება ძირითადად სურამის კლიმატური კომპლექსის გავლენას მაღარიით დაავადებულ ავადმყოფებზე და ამ დაავადებასთან დაკავშირებულ მეორად ანემიებზე. თუმცა სურამი მართლაც განსაკუთრებით მაღალ სამკურნალო ეფექტს იძლევა მაღარიით დაავადებულთა მკურნალობის საქმეში, მკვლევართა ეს განსაკუთრებული ყურადღება მაღარიის მიმართ ნაწილობრივ მაინც უნდა აიხსნას ჯერ კიდევ გასული საუკუნის უკანასკნელ წლებში (1891—1895 წწ.) აქ რკინიგზის ჯანმრთელობის დაცვის სამსახურის მიერ მაღარიით დაავადებულ რკინიგზელთა სამკურნალო დაწესებულების ე. წ. მაღარიო პუნქტის გახსნით.

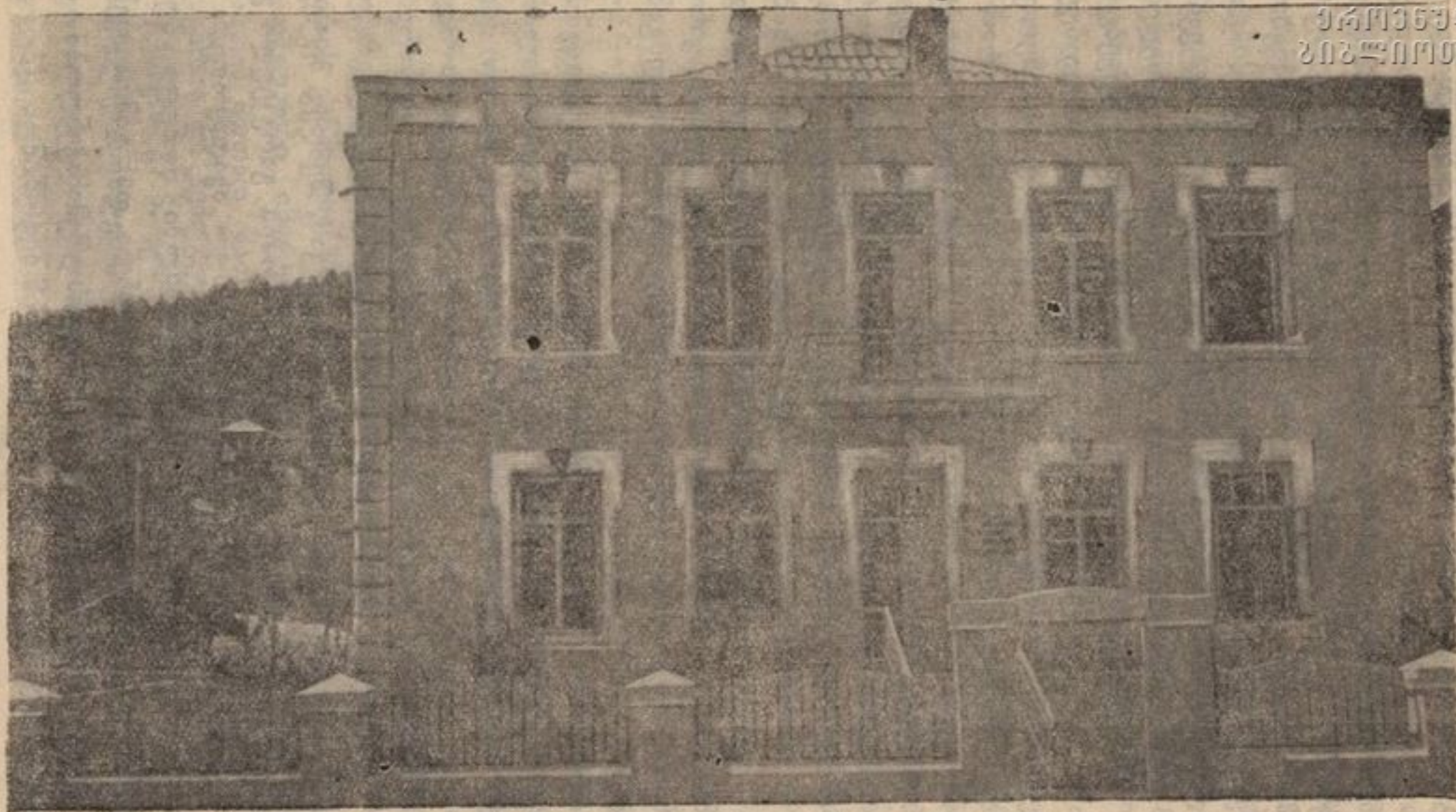
ექიმ ზ. ი. მიროტაძის მიერ მაღარიით დაავადებულებზე ჩატარებული დაკვირვებების მიხედვით (1926 წ.), სურამში 3—4 კვირის განმავლობაში კლიმატური მკურნალობის შედეგად ავადმყოფები იმატებდნენ წონაში საშუალოდ 3—4 კგ და, ამასთან ერთად, მათ სისხლში წითელი ბურთულების რაოდენობა და ჰემოგლობინი შესამჩნევად მატულობდა.

ექიმები გ. ნ. გორდაძე, გ. ს. დიდიანიძე და ი. ო. დონჯაშვილი, რომლებმაც ჩატარეს დაკვირვება სურამში სამკურნალოდ ჩამოსულ მაღარიით დაავადებულებზე (2000 ავადმყოფი), აღნიშნავენ მათი საერთო მდგომარეობის მნიშვნელო-

ვან გაუმჯობესებას. მათ მოიმატეს წონაში 1-დან 6 კგ-მდე და, თუ სურამში ჩამოსვლისას მათ. მორის ნორმალური სიდიდის ელენთა აღენიშნებოდა მხოლოდ 23 %-ს, მკურნალობის დამთავრების შემდეგ ეს რიცხვი გაიზარდა 75 %-მდე. თუ სურამში ჩამოსვლისას ზოგიერთ ავადმყოფს აღენიშნებოდა გამწვავება დაავადების პროვოცაციული პაროქსიზმების სახით, სისხლში მალარიის პლაზმოდების აღმოჩენით და შეტევების 2—3-ჯერ განმეორებით, შემდეგში შეტევები მალე წყდებოდა, ავადმყოფებს ეზრდებოდათ ჭამის მადა, იწყებდნენ წონაში მატებას და სწრაფად უმჯობესდებოდა მათი ჯანმრთელობის საერთო მდგომარეობა. აღნიშნულ ავადმყოფთა სისხლის შემადგენლობის შესწავლით ირკვეოდა, რომ იმ ავადმყოფებში, რომელთაც თან ახლდათ მკვეთრად გამოხატული სისხლნაკლებობა ჰემოგლობინისა და სისხლის წითელი ბურთულების დაქვეითებით, დასაწყასში მკვეთრად მატულობდა ჯერ სისხლის წითელი ბურთულების რაოდენობა, შემდეგ კი პარალელურად—ჰემოგლობინიც. მკურნალობის ბოლოს სისხლის შემადგენლობის ყველა მაჩვენებელი აღწევდა ნორმას. ამავე დროს სისხლის თეთრი ბურთულებიც განიცდიდნენ დადებით ცვლილებებს, თუმცა უფრო სუსტად გამოსახულს.

პროფ. ნ. მახვილაძემ და ექიმმა ნ. ერისთავმა ამავე პერიოდში კურორტ სურამში ჩაატარეს დაკვირვება მალარიით და გაურკვეველი წარმოშობის მეორადი ანემიის მძიმე ფორმით დაავადებულ 700 ავადმყოფზე. დაკვირვების შედეგებმა მთლიანად დაადასტურეს ზემოხსენებული ავტორების მიერ მიღებული დასკვნები: ავადმყოფები სურამში ჩამოსვლისას განიცდიან მალარიის 2—3 შეტევას, შემდეგ შეტევები წყდება და იწყება საერთო მდგომარეობის გარკვეული გაუმჯობესება. მეორადი ანემიით დაავადებულ ავადმყოფებს კი სურამში ჩამოსვლისთანავე ეწყებათ სისხლში წითელი ბურთულების ახალგაზრდა ფორმების გამოჩენა და გამრავლება, რაც გრძელდება მანამ, სანამ სისხლის შემადგენლობა არ მიაღწევს ნორმას.

კურორტის პოლიკლინიკა.

1951 წელს ზაფხულში საქართველოს სსრ ჯანდაცვის სამინისტროს კურორტოლოგიის ინსტიტუტის თანამშრომლების, ექიმების ტ. გორდელაძის და თ. ქადაგიძის მიერ კლიმატოლოგ რ. კავკასიძესთან ერთად ჩატარებულ იქნა დაკვირვება მეორადი ანემიით და ნევრასთენიით დაავადებულებზე სურამის სხვადასხვა ამინდის გავლენის შესწავლის მიზნით. დაკვირვების შედეგად ავტორები მივიდნენ შემდეგ დასკვნამდე: სურამის ჰავა დადებით გავლენას ქაბდენს მეორადი სისხლნაკლებობით და ნევრასთენიით დაავადებულებზე, რაც გამოიხატება სუბიექტური მდგომარეობის გაუმჯობესებასთან ერთად სისხლის წითელი ბურთულების წარმოშობის გაძლიერებაში. გამოირკვა აგრეთვე ამინდის ცალკეული ტიპების და ავადმყოფის ორგანიზმის რეაქციის ურთიერთდამოკიდებულება. ამასთან ერთად, უკეთესი კლიმატოთერაპიული შედეგები მიღებულ იქნა 1951 წლის ივლის-აგვისტოს თვეებში, რასაც ავტორები მიაწერენ ამ პერიოდში ამინდის ხელსაყრელ პირობებს.

1950—1951 წლებში საქართველოს სსრ კურორტთა სამართველოს სურამის საბავშვო სანატორიუმში ექიმ ე. ორჯონიკიძის მიერ ჩატარებული დაკვირვებების შედეგად გამოირკვა, რომ ამ კურორტის კლიმატური კომპლექსი მკაფიოდ გამოხატულ დადებით სამკურნალო ეფექტს იძლევა ლიმფური ჯირკვლების ტუბერკულოზით დაავადებულ ბავშვებში.

როგორც ზემოაღნიშნული მასალებიდან ჩანს, ყველა ექიმი, რომელსაც უმუშავია სურამში და უწარმოებია დაკვირვება ორგანიზმზე ამ კურორტის კლიმატის გავლენაზე, აღნიშნავს მაღალსამკურნალო ეფექტს მაღარიით, მეორადი სისხლნაკლებობით და ლიმფადენიტიტით დაავადებულ ავადმყოფებში. მკვლევარები ამ მოვლენას ხსნიან სურამის ჰავის თავისებურებებით, მისი ხელშემწყობი მოქმედებით სისხლწარმომქმნელ სისტემაზე, რაც გამოიხატება სისხლის სწრაფ რეგენერაციაში. აქედან გამომდინარე, ვინაიდან მაღარია პირველ რიგში და ძირითადად აზიანებს სისხლის შემადგენლობას, სისხლწარმომქმნელ სისტემას, მკურნალობის ეფექ-

სასტუმრო და პოლიკლინიკა.

ტურობა და გაჯანსაღების ხანგრძლიობაც სისხლის
დგენის პროცესის ინტენსიურობაზეა დამოკიდებული.

მიუხედავად იმისა, რომ სურამის ჰავა მაღარიით დაავა-
დებულებზე ექვგარეშე იძლევა მაღალ თერაპიულ ეფექტს, ეს
მაინც არ გვაძლევს უფლებას მივიჩნიოთ იგი მაღარის სამკურ-
ნალო სპეციფიკურ კურორტად; სურამის კლიმატური პირობე-
ბი კურორტის სხვა სამკურნალო ფაქტორებთან ერთად ხელს
უწყობს ორგანიზმის დამცველი თვისებების გაძლიერებას,
აქტივებს ინფექციასთან ბრძოლის უნარს. ორგანიზმში მოკ-
ლე დროის მანძილზე ხდება რთული აღდგენითი პროცესები,
რომლებიც ხელს უწყობენ ავადმყოფური მოვლენების სწრაფ
ლიკვიდაციას. სწორედ ამაში მდგომარეობს სურამის კლიმა-
ტური თავისებურების დამხმარე როლი, რაც განაპირობებს
მკურნალობის ესოდენ სწრაფ ეფექტურობას. ამიტვე უნდა
აიხსნას სურამის ჰავის მაღალსამკურნალო ეფექტურობა
ლიმფური ჯირკვლების ანთებითი პროცესების, პლევრიტის
და, აგრეთვე, განსაკუთრებით მწვავე დაავადებათა გადა-
ტანის შემდგომ პერიოდში (რეკონვალესცენციის დროს).

ზღვის ჰაერის ნაკადები, როგორც ეს უკვე იყო აღნიშნუ-
ლი, იჭრება სურამის უღელტეხილის გადალახვით კურორტის
ტერიტორიაზე და აქ ახდენს შიშვარბილებელ გავლენას მთის
კლიმატზე, შეაქვს რა მის შემადგენლობაში ზღვის კლიმა-
ტური კომპლექსის ელემენტები, რაც მეტად ხელსაყრელ
გავლენას ახდენს გულ-სისხლძარღვთა და ნერვული სისტე-
მის დაავადებებზე. სწორედ ამით აიხსნება აღნიშნული კატე-
გორიის ავადმყოფებზე სურამის ჰავის დადებითი გავლენა,
რასაც ხაზგასმით აღნიშნავს პროფ. ნ. მახვილაძე, განსაკუთ-
რებით გულის კომპენსაციის პირველი ხარისხის დარღვევის
დროს.

როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული, სურამის ასევე მნი-
შვნელოვან მეორე საკურორტო-სამკურნალო ფაქტორს
შეადგენს ბიჯნისისა და ჩუმათელეთის მინერალური წყლები,
რომელთა სამკურნალო გამოყენების შესაძლებლობა მნიშვნე-
ლოვნად აფართოებს კურორტზე მკურნალობის ჩვენებებს.
ამ წყლების გამოყენება პირველ რიგში მიზანშეწონილად
უნდა ჩაითვალოს კლიმატური მკურნალობისათვის ნაჩვენებ

დაავადებათა ისეთ თანდართულ სნეულებათათვის, რომელთა ნიშნებიც საჭიროებენ ბალნეოთერაპიულ ჩარევას.

ცნობილია, რომ საერთოდ თბილი აბაზანები და განსაკუთრებით კი სურამის გოგირდიან-გოგირდწყალბადიან-ჰიდროკარბონატულ-კალციუმ-ნატრიუმიანი ტიპის წყლების აბაზანები კარგ გავლენას ახდენს სახსრების, კუნთების, პერიფერიული ნერვული სისტემის (ნევრიტები, ნევრალგიები, მიოზიტები, მიალგიები და სხვ.) და აგრეთვე გინეკოლოგიური, კანის და გულ-სისხლძარღვთა სისტემის დაავადებათა ქრონიკულ ფორმებზე.

ზემოაღნიშნული დაავადებებით შეპყრობილ ავადმყოფებს წარმატებით მკურნალობენ სურამში, რაც დასტურდება სურამის მოზრდილთა სანატორიუმში ხანგრძლივი დაკვირვებებით (ექ. ა. მაჭავარიანი და სხვ.).

აღნიშნული დაავადებების დროს ავადმყოფებს საერთო სანატორიული მკურნალობისა და რეჟიმის ფონზე ენიშნებათ მინერალური წყლის აბაზანები—დღეგამოშვებით ან ყოველდღე, თუმცა ზოგ შემთხვევაში ეს აბაზანები ენიშნებათ ავადმყოფებს ყოველი მესამე დღის გამოშვებით. გულ-სისხლძარღვთა სისტემის დაავადებათა მკურნალობის დროს ავადმყოფებს ენიშნებათ $36-34^{\circ}$ ტემპერატურის აბაზანები, $10-12-15$ წუთის ხანგრძლიობით; მკურნალობის კურსი განისაზღვრება $12-15$ აბაზანით. ზემოჩამოთვლილ დაავადებათა მკურნალობის დროს (გულ-სისხლძარღვთა სისტემის დაავადების გარდა), უმეტეს შემთხვევაში ავადმყოფებს ენიშნებათ $35-37^{\circ}$ ტემპერატურის და 15 წუთის ხანგრძლიობის აბაზანები ყოველ მესამე დღის გამოშვებით. მკურნალობის კურსი შეიძლება განისაზღვროს $15-20$ აბაზანით.

მრავალი დაკვირვების შედეგად დადგენილია, რომ კურორტზე კომპლექსური მკურნალობა ხელშემწყობ კლიმატურ პირობებში ბალნეოთერაპიასთან და აგრეთვე სხვა საჭირო სამკურნალო საშუალებებთან ერთად, მნიშვნელოვნად ამაღლებს მკურნალობის ეფექტურობას, თუ ასეთი კომბინირებული მკურნალობა რაციონალურად არის გამოყენებული ყოველ ავადმყოფზე ინდივიდუალური მიდგომის პრინციპის გათვალისწინებით. კურორტ სურამის პირობებში კომპლექ-

სურ მკურნალობაში განსაკუთრებული ადგილი უნდა დაეთმოს მზისა და ჰაერის აბაზანებისა (ჰელიო-აეროთერაპიას) და, აგრეთვე, სამკურნალო ფიზკულტურის და დიეტური მკურნალობის ფართო გამოყენებას.

კურორტ სურამში მკურნალობის ჩვენებანი

1. მეორადი ანემია.
2. რეციდივული მალარია.
3. რეკონვალესცენტები (მძიმე, მწვავე დაავადებათა გადატანის შემდეგი პერიოდი).
4. ლიმფადენიტები.
5. მშრალი პლევრიტი.
6. ნევრასთენიის არამძიმე ფორმები.
7. ქრონიკული ბრონქიტი და ბრონქული ასთმა იოლ ფორმებში.
8. სახსრებისა და კუნთების სხვადასხვა ეტიოლოგიის ქრონიკული დაავადებები.
9. პერიფერიული ნერვული სისტემის დაავადებები (ნევრიტები, ნევრალგიები და სხვ.).
10. ქრონიკული გინეკოლოგიური ანთებითი პროცესები.
11. გულ-სისხლძარღვთა სისტემის დაავადებები კომპენსაციის I ხარისხის დარღვევით.
12. კანის ზოგიერთი ქრონიკული დაავადება (დერმატოზები, ნეიროდერმიტები და სხვ.).

უკანასკნელ ხუთ პუნქტში მოხსენებული დაავადებები ნაჩვენებია სურამისათვის, როგორც თანდართული დაავადებები პირველ შვიდ პუნქტში აღნიშნული (სურამისათვის ძირითადად ნაჩვენებ) დაავადებებისა.

სურამის ბალნეოთერაპიული ფაქტორების მიმართ ბალნეოტექნიკის თანამედროვე დონეზე დაყენებისა და ბალნეოპროცედურების ფართოდ გამოყენების პირობებში, შესაძლებელი გახდება კურორტზე მკურნალობის ჩვენებათა გაფართოება.

კურორტ სურამის კეთილმოწყობის პრესპექტივები

სურამის ფიზიკურ-გეოგრაფიული, კლიმატური და კლიმატოთერაპიული მონაცემები ადასტურებს, რომ იგი არის მაღალხარისხიანი საშუალო მთის კლიმატურ-ბალნეოთერაპიული კურორტი. ფიჭვის ექსტრაქტის სურნელებასთან შეზავებული სუფთა ჰაერი, მზის უხვი რადიაცია და ბუნების სილამაზე სურამში მრავალ ავადმყოფს და დამსვენებელს იზიდავს. ამასთან ერთად, ბევრი ჩამოდის აქ ჩუმათელეთის და ბიჭნისის მინერალური წყლებით სამკურნალოდ, რომელიც ხელს უწყობს კომბინირებულ დაავადებათა კომპლექსურ მკურნალობას.

სურამის ძირითადი ბუნებრივი სამკურნალო ფაქტორები — ჰავა და მინერალური წყლები უქმნიან მას მთელი წლის განმავლობაში მოქმედ კლიმატურ-ბალნეოლოგიურ კურორტად განვითარების პერსპექტივის მეტად ხელსაყრელ პირობებს.

რა თქმა უნდა, საკურორტო რაციონალური მშენებლობის გაშლისათვის საჭიროა, პირველ რიგში, შედგეს კურორტის გაშენებისა და კეთილმოწყობის გენერალური გეგმა, რომელსაც წინ უნდა უსწრებდეს ფართო გეოლოგიურ-დაზვერვითი სამუშაოები მინერალური წყლების საერთო რესურსების გამოვლინების მიზნით. სურამში ავადმყოფთა მკურნალობის ჩვენება-წინააღმდეგჩვენებათა დაზუსტების მიზნით, საჭიროა, კლიმატისა და მინერალური წყლების ყოველმხრივ შესწავლასთან ერთად, ორგანიზმზე მათი მოქმედების ყოველმხრივი კლინიკურ-მეცნიერული დაკვირვებების ჩატარება.

განაშენიანების გენერალურ გეგმაში გათვალისწინებულ უნდა იქნეს კურორტზე სანატორიუმების, პანსიონატების, სასტუმროების, სააბაზანო შენობების, პოლიკლინიკების, ფიზკულტურის მოედნების, აეროსოლარიუმებისა და აგრეთვე მთელ რიგ სხვა სამკურნალო-პროფილაქტიკურ და საკურორტო დამხმარე დაწესებულებათა და ნაგებობათა მშენებლობა (წყალსადენი, ელექტროგანათება, კანალიზაცია, შიდა-საკურორტო გზები და სხვ.).

ამასთან ერთად, გენერალურმა გეგმამ უნდა გაითვალისწინოს კურორტის გამწვანება, ბაღებისა და პარკების მოწ, ყობა, სამკურნალო ბილიკების (ტერენკური), კურზალისკინოთეატრისა და სხვა კულტურულ-საგანმანათლებლო ობიექტების მშენებლობა. მასში გათვალისწინებულ უნდა იქნას აგრეთვე ისეთი ღონისძიებებიც, რომელთა ჩატარება ხელს შეუწყობს კურორტის სანიტარული პირობებისა და საერთო საკურორტო რეჟიმის დაცვას (კირისა და ცარცის ქარხნის საკითხის მოგვარება, მდინარე სურამელას კალაპოტში სათანადო სამუშაოთა ჩატარება და სხვ.).

სურამი თავისი მდიდარი ბუნებრივი საკურორტო მონაცემებით მოკლე ხანში შეიძლება ჩადგეს საქართველოს მოწინავე კლიმატურ-ბალნეოლოგიურ კურორტთა რიგებში.

შ ი ნ ა ა რ ს ი

წინასიტყვაობა	3
სურამის ადგილმდებარეობა და მოკლე ისტორიული ცნობები	4
მოკლე კლიმატური დახასიათება	12
მინერალური წყაროები	16
კურორტის სამკურნალო ფაქტორები	24
კურორტ სურამში მკურნალობის ჩვენებანი	31
კურორტ სურამის კეთილმოწყობის პერსპექტივები	32

გამომცემლობის რედაქტორი ქ. შარაშენიძე
მხატვარი ვ. მაისურაძე
ტექრედაქტორი შ. ძოწენიძე
კორექტორები ი. ცინცაძე, დ. ცინცაძე

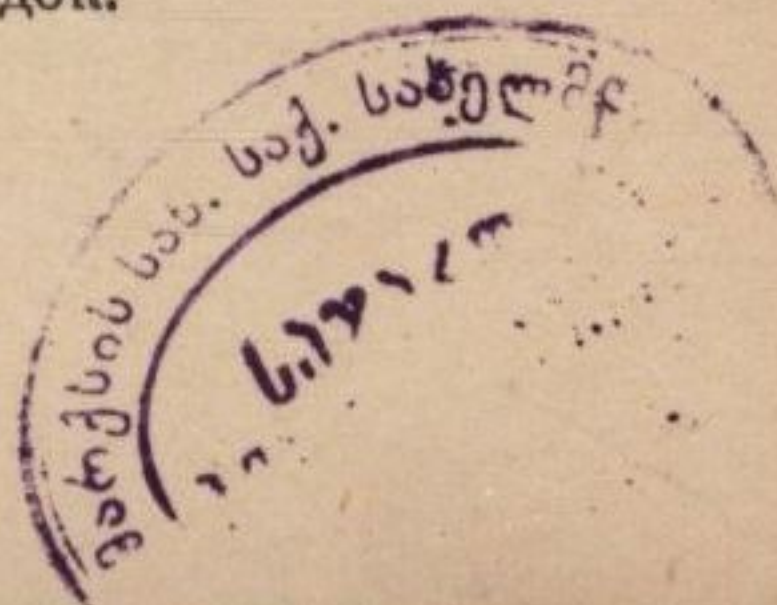
ხელმოწერილია დასაბეჭდად 15/XII-58 წ. ქალაქის
ზომა $84 \times 108 \frac{1}{32}$. სააღრ.-საგამომცემლო თაბახი
1,45 ნაბეჭდი თაბახი 2,25

ფასი 1 მან.

უე 06487. ტირაჟი 3.000. შეკვ. № 1267

საქართველოს სსრ. მთავარბოლიგრაფგამომცემლობის
სტამბა № 4. თბილისი. მედქალაქი.

Типография № 4 Главполиграфиздата
Министерства культуры Грузинской ССР,
Тбилиси, Медгородок.

მიხაილ Юлонович Нодия,
შოთა Васильевич Мшвениерадзе

ს უ რ ა მ ი

(На грузинском языке)

Государственное издательство
«Сабчота Сакартвело»
Т б и л и ს ი
1958

74.63/29